

CONCURRENTIE TUSSEN REGIO'S NIET GROTER NA WEGVALLEN VAN EUROPESE BINNENGRENZEN

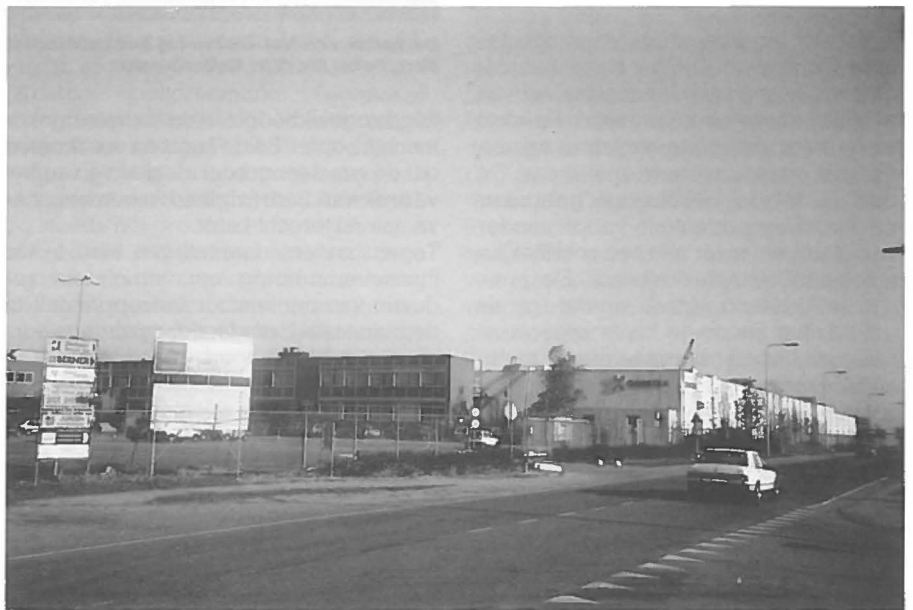
GERD KLINKERS

Na 'Europa 1992' zal de concurrentie tussen verschillende regio's in de Europese Gemeenschap groter zijn dan de concurrentie tussen de verschillende landen, zo wordt gesteld in een studierapport van de Rijksplanologische Dienst (RPD, nr. 46; 1988). Onderzoek naar bedrijventerreinen in de regio's Heerlen en Aken geeft echter aan dat beide regio's zich min of meer onafhankelijk van elkaar zullen ontwikkelen. De stadsbesturen van Heerlen en Aken zijn dan ook aan het onderhandelen over een bi-nationaal bedrijventerrein langs de Nederlands-Duitse grens. Bij zo'n gezamenlijk bedrijventerrein kunnen de voordelen van beide regio's worden samengevoegd.

Om na te gaan wat de gevolgen zullen zijn van het wegvallen van de grenzen na 1992 is, met medewerking van de Kamer van Koophandel in Heerlen, een onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van Europa 1992 voor bedrijventerreinen in de regio's Heerlen en Aken. Onderzocht is of in deze aan elkaar grenzende regio's, door het wegvallen van de grenzen binnen de EG-lidstaten na 1992, sprake zal zijn van concurrentie, complementariteit of van een onafhankelijke ontwikkeling van en tussen bedrijventerreinen.

'INDUSTRIE

Bij de inventarisatie van tussen 1985 en 1990 gevestigde bedrijven op bedrijventerreinen groter dan tien hectare in de regio's Heerlen en Aken blijkt dat het gaat om respectievelijk 40 en 36 bedrijven. In beide regio's geldt dat ongeveer de helft van de ondervraagde bedrijven tot de bedrijfstak industrie behoort. Op de onderzochte bedrijventerreinen hebben zich tussen 1985 en 1990 in de regio Heerlen 8 buitenlandse bedrijven gevestigd, waarvan 7 uit de bedrijfstak industrie en 1 uit de bedrijfstak bouwrijverheid en installatiebedrijven. In de regio Aken is tussen 1985 en 1990 geen

Het bedrijventerrein Dentgenbach in Kerkrade trekt veel buitenlandse bedrijven.
Bron: Gerd Klinkers.

buitenlands bedrijf op de onderzochte bedrijventerreinen gekomen. Inmiddels hebben in de loop van 1990 verschillende buitenlandse multinationals besloten zich in de regio Aken te gaan vestigen. Ook in de regio Heerlen hebben zich, volgens kranteberichten (Limburgs Dagblad, De Limburger) en gesprekken met medewerkers van de Kamer van Koophandel en het Limburgs Instituut Ontwikkeling en Financiering, in 1990 weer buitenlandse bedrijven gemeld om zich hier te vestigen. Dat veel grote, buitenlandse bedrijven zich op bedrijventerreinen vestigen heeft tot direct gevolg gehad dat de laatste twee tot drie jaar de verkoop van bedrijventerrein in beide regio's sterk is gestegen.

TEVREDEN

Aansluitend op de inventarisatie zijn de in totaal 76 bedrijven in de regio's Heerlen en Aken geëvalueerd. De respons op

deze enquête was groot: in de regio Heerlen 85% en in de regio Aken 69%. De resultaten geven daardoor een goed beeld van de factoren die een rol hebben gespeeld bij de keuze van een vestigingsplaats, van het afwegen van alternatieve locaties en het op de hoogte zijn van bedrijven met Europa 1992.

De factoren die in beide regio's een rol hebben gespeeld bij de vestigingsplaatskeuze van bedrijven zijn, in volgorde van belangrijkheid:

1. Uitbreidingsmogelijkheden;
2. Aanbod geschikt bedrijventerrein;
3. Bereikbaarheid;
4. Medewerking overheid;
5. Grondprijs;
6. Aansluiting op (inter)nationale verbindingen.

In totaliteit blijkt bij de ondervraagde bedrijven in beide regio's tevredenheid te bestaan met betrekking tot de huidige vestigingsplaats.

OVERWEGING

Naast de locatiefactoren is onderzocht of, en zo ja, welke alternatieve vestigingsplaatsen een rol hebben gespeeld. Zowel in de regio Heerlen als in de regio Aken kwam voor 52% van de ondervraagde bedrijven géén alternatieve vestigingsplaats in aanmerking. Van de acht buitenlandse bedrijven in de regio Heerlen hebben er maar liefst zeven één of meerdere andere locaties overwogen, waarbij Aken in geen van de gevallen tot de alternatieven behoorde. Ook uit kranteberichten (Aachener Volkszeitung, Limburgs Dagblad) blijkt dat de buitenlandse bedrijven, die begin 1990 besloten zich in het onderzoeksgebied te vestigen, meerdere locaties hebben overwogen. Hierbij kwam voor bedrijven in de regio Aken de regio Heerlen niet in aanmerking en vice versa. Er bestaat dus geen concurrentie tussen de regio's Heerlen en Aken.

Voor de regio Heerlen zijn in totaal zeven alternatieve locaties bij de vestigingsplaats betrokken. Hiervan liggen er negen in de regio zelf, vier in overig Zuid-Limburg, drie in Groot-Brittannië en een in de BRD (Berlijn).

Voor de regio Aken hebben twaalf bedrijven ieder naar één andere locatie gekeken. Alle twaalf locaties liggen in Nordrhein Westfalen, waarvan tien in de regio Aken. De verklaring voor het feit dat in de regio Heerlen een aantal alternatieve locaties in het buitenland is gelegen ligt hierin, dat op de bedrijventerreinen in de regio Heerlen wél buitenlandse bedrijven zijn gevestigd en in de regio Aken niet. Juist deze buitenlandse bedrijven zijn verantwoordelijk voor de 'buitenlandse' alternatieve locaties.

De belangrijkste reden waarom niet voor een andere locatie is gekozen is dat de prijs van de grond en gebouwen te hoog was. Verder wordt door bedrijven in beide regio's gezegd, dat de keuze voor een locatie geschiedt op basis van een positieve afweging. De huidige locatie heeft dus meer positieve factoren in vergelijking met andere locaties.

EUROPA 1992

Bij de vestigingskeuze speelde de locatiefactor Europa 1992 voor 36% van de Akense en 52% van de Heerlense bedrijven een belangrijke rol. Dit verschil is niet te verklaren uit het feit dat in de regio Heerlen, in tegenstelling tot de regio Aken, buitenlandse, internationaal georiënteerde bedrijven zijn gevestigd. Op de vraag of de bedrijven maatregelen nemen met het oog op 1992 gaf 21% van de Heerlense en 40% van de Akense bedrijven geen antwoord. Deze hoge percentages kunnen duiden op het feit dat de onduidelijkheid omtrent de gevolgen van 1992 voor de bedrijven groot is. Van de bedrijven die deze vraag wel beantwoordden neemt 50% van de Heerlense en 76% van de Akense bedrijven wel maatregelen. Deze maatregelen zijn samen te vatten in drie groepen: vergro-

ting van eigen productie- en verkoopmogelijkheden, samenwerking met andere bedrijven en een betere informatie voorziening. Met het oog op Europa 1992 blijkt bedrijfsverplaatsing naar aangrenzende regio's in het buitenland niet als maatregel te worden genoemd.

AANBEVELINGEN

De conclusie van het onderzoek luidt, dat als gevolg van het wegvallen van de Europese binnengrenzen geen concurrentie of complementariteit op zal treden tussen bedrijventerreinen in de regio's Heerlen en Aken. Beide regio's ontwikkelen zich op het gebied van bedrijventerreinen min of meer onafhankelijk. Bovendien is als gevolg van Europa 1992 geen migratiegolf van bedrijven op bedrijventerreinen in de regio Heerlen naar bedrijventerreinen in de regio Aken, of vice versa, te verwachten.

Op basis van de in het onderzoek verkregen informatie en kennis zijn een aantal aanbevelingen gedaan. Indien nieuwe bedrijventerreinen worden aangelegd zal rekening moeten worden gehouden met de zes eerder genoemde belangrijkste locatiefactoren, dat wil zeggen de wensen van de ondernemers. Vertaald in ruimtelijke termen betekent dit, dat met name de ligging in de directe omgeving van autowegen in acht moet worden genomen. Ook de infrastructuur op het bedrijventerrein moet goed zijn.

BI-NATIONAAL

Zowel in regio Heerlen (Buck Consultants International, 1989) als in de regio Aken (kranteberichten in de Aachener Volkszeitung, gesprekken met sleutelinformatanten) is op korte termijn een tekort aan bedrijventerreinen van internationaal kaliber te verwachten. Voor beide regio's zou het, gezien het feit dat er geen concurrentie plaatsvindt tussen bedrijventer-

reinen in de twee regio's, interessant kunnen zijn om aan de autosnelweg A76 bij de na 1992 'overbodige' grensovergang Bocholtz een nieuw bi-nationaal bedrijventerrein te ontwikkelen.

Het omvangrijke terrein biedt mogelijkheden om de krapte op de markt te veruimen. Daarnaast wordt rekening gehouden met de eisen van de ondernemers (ligging autosnelweg, goede infrastructuur).

Bovendien houdt deze locatie rekening met de bezwaren (geluidsoverlast, aantasting natuur en dergelijke) van de Akense bevolking tegen andere mogelijke locaties van een bedrijventerrein. Bij een gezamenlijk bedrijventerrein kunnen de voordelen van beide regio's worden samengevoegd tot een project met een meerwaarde boven twee afzonderlijke bedrijventerreinen in de twee regio's.

In de *Ontwerp Streekplanuitwerking Oostelijk Zuid-Limburg* (januari 1991) worden deze aanbevelingen onderstreept en als uitgangspunt voor het regionale beleid meegenomen. Zowel de aanbeveling van een grensoverschrijdend bedrijventerrein bij de grensovergang Bocholtz als de versterking met regio Aken, met het oog op een beter vestigingsmilieu, worden expliciet vermeld.

Over de ontwikkeling van een bi-nationaal bedrijventerrein bij de grensovergang Bocholtz zijn de stadsbesturen van Heerlen en Aken inmiddels met elkaar in onderhandeling.

Gerd Klinkers is in juni 1990 aan de Katholieke Universiteit Nijmegen afgestudeerd als planoloog en is werkzaam bij CROONEN ADVISEURS B.V. in 's-Hertogenbosch. Dit artikel is gebaseerd op zijn afstudeerscriptie *Bedrijventerreinen en Europa 1992*. Deze scriptie is deels tot stand gekomen tijdens een stageperiode bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor de Mijnstreek in Heerlen.

Het grote bedrijventerrein Aachener Kreuz ligt direct aan de snelweg.
Foto: Gerd Klinkers.